

ПІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНА

DOI: <https://doi.org/10.31110/consensus/2025-01/244-255>

УДК (UDC) 94 «1650/2025»

FORMATION AND DEVELOPMENT OF UKRAINIAN-ITALIAN RELATIONS (MID-17TH – EARLY 21ST CENTURY)

Oleksandr Cherkasov*

Lidiia Bilichenko**

Abstract

The article is devoted to the analysis of the study of Ukrainian-Italian relations from the 1650s to 2025.

The aim of the work is a comprehensive study of Ukrainian-Italian relations in the political, economic, cultural and humanitarian spheres, from ancient times to the present day.

To solve this problem, **classical methods of historical science** were applied – the principles of historicism, dialectics, systematics, which make it possible to study phenomena in the process of formation, formation and development, in an organic connection with the conditions that gave rise to them, the spirit of the time. The study is conducted taking into account the unity of internal and external, subjective and objective factors of the historical process. Conclusions are drawn on the basis of an analysis of the entire complex of sources used, taking into account existing scientific and research traditions.

The scientific novelty. The study is the first attempt to comprehensively analyze a wide range of Ukrainian sources that reflect Italian-Ukrainian political and cultural contacts from the mid-17th century to the 21st century.

Conclusions. The study showed the multifacetedness and depth of the issues related to the reflection of Ukrainian-Italian relations in sources of Ukrainian origin. Italian-Ukrainian contacts have a long history and date back to the times of the National Liberation War under the leadership of Bohdan Khmelnytsky to the present day. The most interesting example of political and economic communication is the opening of Italian consulates in the South of Ukraine in the second half of the

* Candidate of Economic Sciences, Police Lieutenant Colonel, Chief of the Criminal Police of the Mykolaiv District Police Department of the Main Police Department in Mykolaiv Region, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: 5_s5s5@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5547-9248>

** Master of History, graduate of Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: bilichenko.di@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9204-8295>

18th century, as well as the establishment of diplomatic relations between the Directorate of the UNR and Italy in 1919. A new stage in the development of interstate relations began with the founding of the Ukrainian SSR, when Italian consular representations were founded in Kyiv, Kharkiv and Odessa. Despite the fact that during the Second World War, Soviet-Ukrainian-Italian relations were suspended for some time, they became quite active in the 1950s. Since the proclamation of Ukraine's Independence, Italy has become an important economic partner, and since the Russian invasion of Ukraine in February 2022, it has been actively providing assistance with weapons.

Keywords: Ukrainian-Italian relations, embassy, consulate, Russian Empire, Kingdom of the Two Sicilies, Kingdom of Sardinia, Italy, Directory of the UNR, Ukrainian SSR, Rome, Ukraine, Russian-Ukrainian War, military aid

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-ІТАЛІЙСЬКИХ ВІДНОСИН (СЕРЕДИНА 17 – ПОЧАТОК 21 СТ.)

Олександр Черкасов*
Лідія Біліченко**

Анотація

Стаття присвячена аналізу дослідження українсько-італійських відносин з 1650-х рр. до 2025 р.

Метою роботи є всебічне вивчення українсько-італійських відносин у політичних, економічних, культурних та гуманітарних сферах, від давніх часів до сучасності. Для вирішення даної проблеми було застосовано класичні **методи** історичної науки – принципи історизму, діалектики, системності, що дають можливість вивчати явища в процесі формування, становлення та розвитку, в органічному зв'язку з умовами, що їх породили, духом часу. Дослідження ведеться з урахуванням єдності внутрішніх та зовнішніх, суб'єктивних та об'єктивних факторів історичного процесу. Висновки робляться на основі аналізу всього комплексу використаних джерел, врахуванням існуючих науково-дослідних традицій.

Наукова новизна. У дослідженні вперше зроблено спробу комплексного аналізу широкого кола українських джерел, у яких відбиваються італо-українські політичні та культурні контакти від середини 17 ст. до початку 21 ст.

Висновки. Дослідження показало багатогранність та глибину проблематики, пов'язаної з відображенням українсько-італійських відносин в джерелах українського походження. Італо-українські контакти мають давню історію і сягають від часів Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького до сьогодення. Найцікавіший приклад політичної та економічної комунікації представляють собою відкриття італійських консульств на Півдні України у другій половині 18 ст., а також

* кандидат економічних наук, підполковник поліції, начальник кримінальної поліції Миколаївського районного управління поліції ГУНП в Миколаївській області, Миколаїв, Україна. E-mail: 5_s5s5@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5547-9248>

** магістр історії, випускниця Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Миколаїв, Україна. E-mail: bilichenko.di@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9204-8295>

встановлення дипломатичних відносин Директорії УНР з Італією у 1919 р. Новий етап розвитку міждержавних відносин розпочався з заснування УРСР, коли у Києві, Харкові та Одесі були засновані італійські консульські представництва. Незважаючи, на те, що у роки Другої світової війни радянсько-україно-італійські відносини на деякий час були призупинені, вони досить сильно активізувалися у 1950-х рр. З моменту проголошення Незалежності України, Італія стала важливим економічним партнером, а з моменту російського вторгнення в Україну у лютому 2022 р. активно допомагає озброєнням.

Ключові слова: українсько-італійські відносини, посольство, консульство, Російська імперія, Королівство Обох Сицилій, Сардинське Королівство, Італія, Директорія УНР, УРСР, Рим, Україна, російсько-українська війна, військова допомога

Цитування: Черкасов, О. & Біліченко, Л. (2025). Становлення та розвиток українсько-італійських відносин (середина 17 – початок 21 ст.). *Консенсус*, 1, 244-255.
<https://doi.org/10.31110/consensus/2025-01/244-255>

URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/159>

Постановка проблеми. Вивчення українсько-італійських відносин від часів гетьманування Богдана Хмельницького до сучасності, актуально у зв'язку з тим, що економічний та гуманітарний аспект стає невід'ємною частиною світової політики. Сучасні міжнародні відносини характеризує глобальна взаємозалежність держав, авторитет яких обумовлюється як політичним чи економічним вагою, а й культурною спадщиною, і історичним досвідом.

Історія взаємин двох народів дає цінні вказівки для майбутнього, наскільки виявляє основні і постійно ті самі впливи. Наприклад, географічне положення, природні економічні умови, расові прикмети, спільність і спорідненість культурного розвитку полегшує глибше взаємне розуміння.

Українсько-італійські відносини мають багатовікову історію, багату на події, що становлять політичну, економічну та культурно-духовну значимість для двох держав. Гордість своєю культурою та історією, відданість християнським цінностям, відкритість міжнародному співробітництву – це те, що об'єднує Україну та Італію.

Аналіз останніх досліджень і джерельна база. Всебічний аналіз предмета дослідження вимагає вивчення наступних історіографічних комплексів: праці, присвячені аналізу українсько-італійських відносин з давніх-давен до сучасності. Великий внесок у дослідження даної тематики внесли науковці І. Матяш¹, В. Соловійова², О. Феденко³ та О. Загоровська⁴.

¹ Матяш І. Іноземні представництва в радянській Україні (1919-1991): протистояння і співпраця / НАН України. Інститут історії України; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: Інститут історії України. 2020. 503 с.

² Соловійова В. Дипломатична діяльність Української Народної Республіки в Італії та Ватикані (1918-1920 рр.). *Запорізька історична ревію*. 2020. № 1 (14). С. 105-113. Retrieved from <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/626>

³ Феденко О. Відкриття та діяльність італійських консульств в Одесі наприкінці XVIII – початку XX ст. *Краєзнавство*. 2015. № 1-2. С. 47-51.

⁴ Загоровська О. Зовнішньоекономічні відносини України з Італією. *Економічний розвиток європейських*

Джерельною базою дослідження є документи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, а також періодичні видання доби УРСР.

Метою статті є всебічне вивчення українсько-італійських відносин протягом 1650–2025 рр. у політичних, економічних, культурних та гуманітарних сферах.

Виклад основного матеріалу. Звичайно, недоцільно починати історію українсько-італійськи зносин з часів відносин Римської імперії з Чорноморським побережжям. Рим був тут геополітично зацікавлений не з погляду Італії, а як посідач земель пізньої Візантії. В постачанні збіжжя Італії українські простори тоді не брали участі. На Україну впливала не своєрідно староримська культура, а культура світової імперії з сильними домішками грецькими і т.д.; вона лягла в основу розвитку всіх європейських народів та її впливи доказують краще приналежність України до «Європи» взагалі, ніж особливу інтенсивність її взаємин з Італією.

За Київської держави не було державно-політичних зносин з Італією. Руські купці туди не доходили. В 13–14 ст. Чорноморську торгівлю захопили генуезці та венеціанці, однак, тоді вже українців відтиснули кочовики від побережжя. Між чорноморськими колоніями італійців і українськими землями були живі торгівельні зносини, але про якісь політичні чомусь не маємо інформації. І в сухопутній торгівлі, зокрема з Західною Україною, італійці були активною стороною, осідали і в галицьких містах і мали не малий вплив на господарський розвиток країни.

У козацькій добі італійські морські республіки були дуже зацікавлені в походах козаків на Туреччину, які прославлялися в численних італійських дописах того часу. Дуже цікаві дослідження дають італійські джерела, з яких досі освітлено головно добу війни Венеції з Туреччиною за Кандію (1645–1669 рр.), що спадає переважно до Хмельниччини. Вступаючи в останній великодержавний бій, Венеція старалася втягти до війни з Туреччиною і всю Польщу, а коли плани Володислава IV розбилися об відпір шляхти, залишалося вмовити козаків досягти хоч козацької диверсії «на Царгород». Цей план намагалися втілювати через Польщу, але загалі не підтримували ніяких безпосередніх зносин з козаками. Незабаром розчарування щодо поляків і поради віденського двору, спричинили висилку окремого посла до Хмельницького. Однак, зустріч посла і відповідь хоч власне відмовна гетьмана і ще більш важке положення італійців, зміцнили їх зацікавлення до Гетьманщини. Наміченому висланню безпосереднього посольства на перешкоді стало загострення польсько-українського конфлікту, який Венеція даремне старалася спинити за ціну значних субсидій⁵.

Після смерті Богдана Хмельницького у 1657 р. на території України розпочинається період «Руїни» – етап в історії України другої половини 17 ст., що відзначився розпадом української державності, загальним занепадом з кровопролитними війнами на території України.

країн в контексті інтеграційних процесів: уроки для України : тези виступів Всеукраїнського молодіжного економічного форуму. 2016.

⁵ Взаємини України з Італією. (З викладу доц. інж. Димінського в Українським Науковим Інституті у Берліні). *Діло*. 1936. № 153 (11 липня). С. 2.

Відновлення українсько-італійських відносин припадає вже коли українські землі були у складі Російської імперії. Саме тоді італійці засновують на території України перші дипломатичні установи. Так, перемога у російсько-турецькій війні 1768–1774 рр. і, як наслідок, початок панування Російської імперії на Чорному морі, співпадає з встановленням дипломатичних тісних відносин з італійськими державами, в першу чергу з Неаполітанським (з 1816 р. Королівство Обох Сицилій) та Сардинським королівствами.

Першим було відкрито Неаполітанське генеральне консульство в Херсоні в 1787 р. на чолі з Віченцо Музенгою. У 1797 р. воно було перенесене до Одеси. У травні 1799 р. В. Музенгу на посаді консула змінив тодішній неаполітанський віце-консул Гаetano Гульємуччі. Наступником Г. Гульємуччі став майор у відставці, брат Йосифа де Рібаса, Феліче де Рібас, який обіймав цю посаду з 1807 р. до 1845 р. З 1845 р. його син Михайло де Рібас зайняв посаду Генерального консула. У січні 1854 р. він попросив звільнення з посади через його призначення редактором «Одесского вестника». У лютому 1854 р. Неаполітанським генеральним консулом став колишній військовий Массімо Нуньєс де Сан-Секондо, а після його смерті 1855 р. цю посаду обійняв Алессандро Ведіноа.

У 1804 р. в Одесі було відкрито сицилійське генеральне консульство, а у 1817 р. сардинське генеральне консульство на чолі якого був призначений Дорла Дольчаква, але хвороба не дозволила йому посісти це місце, тому замість нього був відправлений граф Луджі Даттілі дель Торре – генерал-лейтенант сардинського війська. Наступником графа дель Торре в 1825 р. став Гаetano Міланта.

Під час Кримської війни 1853–1856 рр. сардинські консул Стефана Берцолезе і віце-консули були відкликанні з Одеси та інших північно-причорноморських портів. Їхні обов'язки взяли на себе представники інших іноземних держав. По закінченню війни посаду генерального сардинського консула обійняв кавалер Габриєль Галатері де Дженола.

У 1821 р. в Одесі існувало тосканське консульство на чолі з Християном фон Том, який одночасно був і австрійським консулом. У 1831 до 1855 р. на цю посаду був призначений російський підданий грецького походження, купець, банкір, меценат Федір Павлович Родоконакі. На початку 1850-х рр. до складу тосканського консульства увійшло Луккське тимчасове консульство в Одесі на чолі з Дуіванетті (Дулованетті).

У 1830-ті рр. в Одесі знаходилося і Папське (Римське) генеральне консульство, яке 1838 р. очолював Паоло Джузеппе Джованнеті, а 1840 р. Лучано Міланта, який обійматиме цю посаду більше 20 років. В Одесі існувало і Пармське консульство на чолі з кавалером Франческо Багер-і-Рібас (Francesco Baguer e Ribas) та віце-консулом Джузеппе Кальзада.

Консульства окремих італійських держав існували в Одесі до створення єдиного Італійського королівства. Спираючись на Францію, П'ємонт у військовому протистоянні зміг витіснити Австрійську імперію і на 1860 р. об'єднати усі землі,

окрім Рима з областю Лаціо та Венеції. 17 березня 1861 р. загальнонаціональний парламент в Турині проголосив створення Італійського королівства на чолі з п'ємонтським королем Віктором Еммануїлом II. У 1866 р., скориставшись війною між Австрійською імперією і Пруссією, уряд Італії здійснив приєднання Венеції, а 1871 р. відбувся успішний похід італійських патріотів на Рим, що завершив об'єднання Італії.

У 1864 р. на посаду генерального консула Італії був призначений кавалер Сальватор Кастілья (Salvatore Castiglia). Саме за часи роботи консулом С. Кастілья у 1875 р. було ліквідовано італійські консульства у Бердянську та Таганрозі, весь південь імперії став ареною діяльності італійського генерального консула в Одесі⁶.

У роки Першої світової війни Генеральним консулом Італії в Одесі був Йосип Россет. Віце-консулом при ньому був Сильвіо Коцціо, а секретарем консульства – Йосип Антонович Чинганедді. Консульство розташовувалось по вул. Пушкінській, 29⁷.

На момент 1917 р. на території України продовжувало функціонувати генеральне консульство Італії в Одесі, а також консульство у Києві. Крім цього, із зайнятої в листопаді 1917 р. більшовиками Ставки Верховного головнокомандувача до Києва прибула Італійська військова місія. Після підписання Брестського миру з Центральними державами зазначені консульства були ліквідовані.

Лише зі встановленням Директорії УНР українсько-італійські відносини відновилися і була заснована Надзвичайна Дипломатична Місія УНР в Римі, яка офіційно розпочала свою діяльність з січня 1919 р. Взявши курс на порозуміння з країнами Антанти, Директорія УНР сформувала ряд надзвичайних дипломатичних місій з метою добитися визнання Української Народної Республіки і одержати допомогу в боротьбі проти більшовицької Росії і Польщі.

Однак, і в самій Італії в 1919 р. політик Бенріко Інсабато пропагував в думку про підтримку старих і нових держав над Чорним Морем: Туреччини, Болгарії, Грузії, Кубані, Донщини, а головно України, на яку поширився би політичний и економічний вплив Італії. На його думку, ці держави могли б консумувати італійську промислову продукцію та добування потрібних Італії товарів: заліза, цини, міді, вугілля, збіжжя, цукру, тютюну, вовни, шовку і нафти. Також він писав, що: «Сьогодні становище над Чорним Морем основно змінилося. Все-таки Італія під фашистським проводом знову здобуває собі передове становище в Туреччині, Болгарії й Румунії. Щодо східної і північної частини Чорного Моря, то тут повстали нові великі зміни під політичним оглядом, тут заіснували дві великі формації: Союз закавказьких радянських республік (Азербайджан, Вірменія, Грузія) й Україна. Ці два державні організми з кожним днем утверджуються як нації, розвиваючи свою мову, культуру, мистецтво, виховуючи своїх синів у любові до своєї Батьківщини, роблячи все потрібне для уґрунтування своєї незалежності! В інтересах Італії є докладно

⁶ Феденко О. Відкриття та діяльність італійських консульств в Одесі наприкінці XVIII – початку XX ст. *Краєзнавство*. 2015. № 1–2. С. 47–51.

⁷ Адрес-календарь Одесского градоначальства на 1914 год [Текст]. Одесса: Тип. Вед. Одес. Градоначальства, 1914. С. 302.

студіювати положення і розвиток українського народу, і усвідомити собі політичну й економічну вагу України для Італії. Досі боротьба політичних пристрастей, національна ненависть, суперництво імперіалістичних і економічних інтересів закривали українську проблему мракою таємниць. Про українську справу розповсюджували протилежні відомості; часто фальшиві, а ще частіше перебільшені»⁸.

Одним з перших було створено українське представництво в Італії. 17 січня 1919 р. «Робітнича газета» повідомила, що відбула перша частина членів української місії на чолі з В. Мазуренком, а 18 січня мала відбути друга частина членів місії на чолі з новопризначеним головою Д. Антоновичем.

Українській дипломатичній місії в Італії протягом 3,5 місяців довелось добиватися від італійського уряду офіційного дозволу на в'їзд у країну. Згідно із доповіддю Д. Антоновича МЗС УНР італійське міністерство закордонних справ «поставилося більше ніж неприхильно, навіть вороже» до українських дипломатів і «згодилося терпіти» їх перебування в Римі, але «рішуче заборонило виступи місії як такої»⁹.

Однак, не усі члени місії змогли одразу переїхати до Італії. Цей процес був поступовий і затягнувся аж до травня 1919 р. Так, згідно доповіді урядовця С. Пащенко до голови місії, в травні 1919 р. ним був отриманий у Лозанні аванс на переїзд до Італії у розмірі 1 000 швейцарських франків. З цих грошей С. Пащенко було витрачено в швейцарських франках на переїзд до Мілану, згідно затвердженому головою місії рахунку від 5 травня 1919 р. 200 франків 40 сантимів. Решта грошей від авансу в кількості 799 франків 60 сантимів була поміняна на італійські ліри по курсу 150 цент. За 1 франк, що зробило 1199 лір 40 цент. Згідно рахунку від 9 травня 1919 р., урядовцем було витрачено на переїзд з Мілану до Риму 112 лір 50 цент. Решти від авансу в розмірі 1086 лір і 90 цент. С. Пащенко повернув у казну місії¹⁰.

Українським дипломатам вдалося добитися певних успіхів на шляху італійсько-українського взаєморозуміння. Свідченням цього стало звільнення кількох впливових урядовців в апараті міністерства закордонних справ Італії (Мандзоніта Майані), які відповідали за українські справи і знаходились під сильним впливом російських політичних кіл. У міністерстві закордонних справ був призначений інший урядовець Зилзі, який відповідав за зв'язки з Україною. У зв'язку з його призначенням Д. Антонович писав, що місія «зараз у Римі може працювати вільно і без перешкод з боку уряду»¹¹.

Також досить важливою справою було й закупівля амуніції для українських

⁸ Італія й Україна. *Діло*. 1929. № 91 (24 квітня). С. 2.

⁹ Соловійова В. Дипломатична діяльність Української Народної Республіки в Італії та Ватикані (1918–1920 рр.). *Zaporizhzhia Historical Review*. 2020. № 1 (14). С. 105–113. Retrieved from <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/626>

¹⁰ ЦДАВО. Ф. 4472. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 7.

¹¹ Соловійова В. Дипломатична діяльність Української Народної Республіки в Італії та Ватикані...

військових. Так, у листі голови місії в Італії до голови місії у Бухаресті зазначалося наступне: «...я писав Вам, що в Італії охоче продадуть амуніцію до Румунії і не будуть цікавитися як уживатимуть цю амуніцію і чи продадуть нашому уряду. Написавши Вам про це, я гадав, що це вже Ваша справа у Бухаресті залагодити в Румунії, як потрібно цю закупівлю і тоді в Римі якщо будуть покупці, влаштувати продаж. Сам терпляче чекаю, чи буде що в цій справі у Вас зроблено і знову передано вам.

Тут приїздило чимало людей за амуніцією, але приїзд кожного з них кінчався скандалом, так що треба було багато обережності, щоб ті скандали не зашкодили місії.

Нарешті приїхав уповноважений від Отамана Петлори Шумицький і заварив кашу, в якій я без вашої поради не знаю, що роботи. Відносно Шумицького у мене раніше були підозріння, після історії в «Робітничій газеті» з 10 000 французьких карбованців, що він є агент французької розвідки. Тільки в Римі цього ніхто крім мене не знав і я нікому не казав.

Але через чотири дні після його приїзду моя інформація мені принесла донесення, що приїждий українець має зносини з французькою місією і проводить французьку політику. Це примусило мене трохи стрепенутися і дати наказ довідатися про його діяльність. Дані я зібрав не докладні, але такі які мене тривожать. Довідався я про те, що Шумицький сидів у Римі більше трьох тижнів і по двічі на день був у масонерії французького толку.

Разом з тим він обманним способом прикинувся радником нашої місії. Крім французькою кухні Шумицькому треба було, аби місія його якось випробувала. Позаяк я рішуче від того відмовився, він обійшов і намовив Мазуренка по секрету від мене купити зброю іменем Румунії. Комерційні кола і особливо дуже крупний комерсант де-Бозіс не хотів з ним входити в комбінації без апробації йому нашої місії. Тоді Шумицький під придлогом що має йти про продаж вугільних шахт, несподівано покликав Мазуренка, як експерта з Дону поговорити в цій справі і зтяг його на побачення з де-Бозісом. Де-Бозіс заспокоївся побачивши з Шумицьким Мазуренка, бо знав що я Мазуренку довіряв і що в економічних справах він мене заступав. Скористувавшись цим вони підписали договір, копію якого я вам посилаю і так само обманним шляхом зтягли Мазуренка оглядати зброю і вмовили не казати про це мені.

Днів через два після від'їзду Шумицького моя інформація мені все це розкрила, але у де-Бозіса виникли побоювання щоб про цю справу не довідалися французи. Я відмовився прийняти від Шумицького шифровані листи і листи у конвертах для відсилки в Україну...»¹².

28 вересня 1920 р. відбулися у складі місії важливі кадрові перестановки. Був звільнений з посади голови місії Дмитро Антонович. Замість нього головою місії було призначено В. Мазуренка¹³.

Рівночасно місія у порозумінні з італійським міністерством війни розробило

¹² ЦДАВО. Ф. 4472. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 6-7.

¹³ ЦДАВО. Ф. 4472. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1.

план транспорту евакуації українських військовополонених. Італія дала до диспозиції місії для перевозу полонених корабель «Раїєзсіапо» (3 000 тон). Більше кораблів можна було б отримати, якщо б вдалось підписати торговельний договір України з Італією. Було вирішено перевозити полонених в Україну морем через Румунію. Переїзд сушею через Югославію був в наслідок напружених відносин між Італією і Югославією виключений¹⁴.

Функціонувала місія до листопада 1920 р., коли після повалення Директорії УНР 10 листопада 1920 р. Надзвичайна Дипломатична Місія припинила свою діяльність на території Італії¹⁵.

Після повалення режиму Директорії УНР, дипломатичні відносини між новоствореною СРСР та Італією було встановлені 7-11 лютого 1924 року. Варто відзначити, що від 1923-го іноземних представників мали призначати в українські міста лише як генеральних консулів або консулів з екзекватурою, виданою в Москві.

Упродовж 1924 р. у Харкові та Одесі були відкриті консульства Італії. Так, 15 листопада 1924 р. в Харків прибув призначений італійським урядом в Україну консул Тубшу. Майже одразу консульство приступило до торгової та економічної роботи¹⁶.

Одним із важливих завдань, яке стояло перед новопризначеним консулом було вивіз донецького вугілля до Італії. Італійський консул у Харкові з приводу вивезення до Італії великої партії донецького вугілля, у розмові зі співробітником газети Ратау заявив, що якщо це вугілля виявиться придатним для італійської промисловості, то остання пред'явить на нього величезний попит¹⁷.

Стратегічно важливим для держав була і м. Одеса, передусім як великий морський торговий порт, де було розвинені туризм та торгівля, промисловість (металообробка та машинобудування, виробництво ліків та продуктів харчування). 20 квітня 1924 р. з Москви до Одеси прибув італійський Генеральний консул синьйор Віченце Галанті, який став на чолі італійського Генерального консульства, що засновується в Одесі¹⁸. Італійський генеральний консул у розмові з журналістами «Ратау» висловився, що італо-радянські економічні взаємини мають велике майбутнє. Він зазначив, що розвиток торгових зносин між обома країнами дедалі більше розширюватиметься. Однак, наголосив він, безумовно, надалі італійський торговельний флот візьме участь в обслуговуванні перевезення радянських спортивних товарів¹⁹.

Дипломатичні відносини з УРСР були перервані Італією 22 червня 1941 р., у зв'язку з нападом Німеччини на Радянський Союз. Італія, як союзник Німеччини,

¹⁴ Українські полонені в Італії. *Громадська думка*. 1920. № 163 (16 липня). С. 1.

¹⁵ Соловійова В. Дипломатична діяльність Української Народної Республіки в Італії та Ватикані...

¹⁶ Прибытие в Харьков итальянского консула. *Харьковский пролетарий*. 1924. № 177 (16 ноября). С. 3.

¹⁷ Вывоз донецкого угля в Италию. *Красный Николаев*. 1925. № 1264 (27 марта). С. 2.

¹⁸ Приезд итальянского Генерального консула. *Моряк*. 1924. № 499 (20 апреля). С. 2.

¹⁹ Итальянский консул об Итало-Советских взаимоотношениях. *Думка*. 1925. № 159 (16 июля). С. 1.

вступила у війну на її боці. 25 жовтня 1944 р. відносини між Італією та СРСР були знов відновлені. Відновлені були і консульства Італії у Харкові, Одесі та Києві.

У 1954 р. збірна СРСР (у складі якої були вихідці з України) взяли участь у світовому чемпіонаті зі спортивної гімнастики, яка проводилася у Римі. За згадкою одного з учасників: «На вокзалі, розміщеному майже в центрі Рима, ми одразу ж потрапили в дружні обійми. Нас тепло зустріли працівники посольства СРСР в Італії, група італійської молоді, представники товариства «Італія–СРСР». Кращі радянські гімнасти, що входили до складу збірної команди СРСР москвичі Валентин Муратов, Галина Рудько, Софія Муратова, Євгеній Корольков, ленінградка Тамара Маніна, львів'ян Віктор Чукарін, киянка Ніна Бочарова, Борис Шахлін, Лариса Дирій, ереванці Грант Шагініян та Альберт Азарин, харків'янка Марія Гароховська, гімнаст Іван Востриков та інші витримали бурхливий натиск представників преси»²⁰.

Починаючи з січня 1959 р. в Українське товариство культурного зв'язку з закордоном надійшли численні листи від колективів промислових підприємств, різних установ і організацій республіки, в яких висловлюються побажання створити в Україні відділення товариства «СРСР–Італія». Ініціативна група у зв'язку з цим скликала в Києві установчі збори представників громадськості Української РСР, на яких з доповіддю виступив голова Співки письменників України Микола Бажай, який підкреслив та нагадав про тісні історичні та культурні зв'язки України з Італією. Загалом на зборах усі одногласно прийняли рішення про створення товариства²¹.

Розвиток політичних контактів між Незалежною Україною та Республікою Італія було започатковано 28 грудня 1991 р., коли Італія визнала незалежність України, і вже в березні 1992 р. було відкрито посольство Республіки Італії в Україні. Україна спиралася на підтримку Італії і в розв'язанні фінансових питань у перші роки після здобуття незалежності. Завдяки наполегливості Італії Україні було надано фінансову допомогу країнами «Великої сімки». Саме Італія доклала зусиль стосовно запобігання скороченню запропонованої нашій державі фінансової допомоги за рішенням саміту країн у Неаполі 1994 р.; проведення реструктуризації українського боргу; надання підтримки Україні з боку ЄС, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Міжнародного валютного фонду.

Взаємодія України з Італією протягом 1990–2000-х рр. в основному характеризується залученням італійського капіталу в економіку України.

Можна сказати, що цей процес складається з трьох етапів:

1. Упродовж 1992–1995 рр. формувалася договірна база умов інвестування італійського капіталу, коли Італія досліджувала можливості української економіки.

2. У період 1996–2000 рр. динаміка торгівельно-економічного обігу між Україною та Італією набула сталих форм. Створювалися спільні українсько-італійські підприємства, досягли значних обсягів капіталовкладення італійського бізнесу в українську економіку.

²⁰ Три тижні в Італії. *Радянський спорт*. 1954. № 62 (03 серпня). С. 3.

²¹ *Літературна газета*. 1959. № 2 (09 січня). С. 2.

3. Період 2000–2005 рр. характеризувався формуванням спеціальних вкладень італійських інвесторів у важку та легку промисловість України²².

Після повномасштабного військового вторгнення російської федерації на територію України у лютому 2022 р., Італія підтримала Україну і протягом вже 3-х років надає державі військові підтримку. Однак, треба зауважити, що військова підтримка України з боку Італії не піддається широкій огласці, а більшість пакетів військової допомоги надходять без публічних виступів та прес-релізів. Не зважаючи на це, на сьогодні відомо про участь Італії у постачанні Україні крилатих ракет Storm Shadow, разом з британським та французьким урядами.

Також, на початку 2025 р. італійським урядом було заявлено, що офіційно вони зможуть підтримувати Україну та передавати озброєння до 31 грудня 2025 р. За результатами проведеного голосування, 192 депутати проголосували «за» продовження надання допомоги, а 41 висловився проти²³.

Висновки. Таким чином, дослідження показало багатогранність та глибину проблематики, пов'язаної з відображенням українсько-італійських відносин в джерелах українського походження. Італо-українські контакти мають давню історію і сягають від часів Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького до сьогодення. Найцікавіший приклад політичної та економічної комунікації представляють собою відкриття італійських консульств на Півдні України у другій половині 18 ст., а також встановлення дипломатичних відносин Директорії УНР з Італією у 1919 р. Новий етап розвитку міждержавних відносин розпочався з заснування УРСР, коли у Києві, Харкові та Одесі були засновані італійські консульські представництва. Незважаючи, на те, що у роки Другої світової війни радянсько-україно-італійські відносини на деякий час були призупинені, вони досить сильно активізувалися у 1950-х рр. З моменту проголошення Незалежності України, Італія стала важливим економічним партнером, а з моменту російського вторгнення в Україну у лютому 2022 р. активно допомагає озброєнням.

REFERENCES

- Adres-kalendar Odesskogo gradonachalstva na 1914 god [Address calendar of Odessa city administration for 1914]. Odessa: Tip. Ved. Odes. Gradonachalstva. 1914. 538 p. [in Russian].
- Vzaiemnyy Ukrainy z Italiieyu. (Z vykladu dots. inzh. Dymynskoho v Ukrainskim Naukovim Instytuti u Berlini) [Relations between Ukraine and Italy. (From a presentation by Assoc. Prof. Eng. Dymynsky at the Ukrainian Scientific Institute in Berlin)]. (1936). *Dilo*, 153, 2. [in Ukrainian].
- Vyvoz doneckogo uglya v Italiyu [Export of Donetsk coal to Italy]. (2025). *Krasnyj Nikolaev*, 1264, 2. [in Russian].
- Zahorovska, O. (2016). Zovnishnoekonomichni vidnosyny Ukrainy z Italiieyu [Foreign economic

²² Загоровська О. Зовнішньоекономічні відносини України з Італією. *Економічний розвиток європейських країн в контексті інтеграційних процесів: уроки для України*: тези виступів Всеукраїнського молодіжного економічного форуму. 2016.

²³ Італія продовжить військову допомогу Україні у 2025 році. URL: https://mil.in.ua/uk/news/italiya-prodovzhyt-vijskovu-dopomogu-ukrayini-u-2025-rotsi/#google_vignette

- relations of Ukraine with Italy. Economic development of European countries in the context of integration processes: lessons for Ukraine]. *Ekonomichnyi rozvytok yevropeiskykh krain v konteksti intehratsiinykh protsesiv: uroky dlia Ukrainy: tezy vystupiv Vseukrainskoho molodizhnoho ekonomichnoho forumu* [in Ukrainian].
- Italiyanskiy konsul ob Italo-Sovetskih vzaimootnosheniyah [The Italian Consul on Italo-Soviet Relations]. (2025). *Dumka*, 159, 1. [in Russian].
- Italiia y Ukraina [Italy and Ukraine]. (1929). *Dilo*, 91, 2. [in Ukrainian].
- Italiia prodovzhyt viiskovu dopomohu Ukraini u 2025 rotsi [Italy will continue military assistance to Ukraine in 2025]. Retrieved from https://mil.in.ua/uk/news/italiya-prodovzhyt-viiskovu-dopomogu-ukravini-u-2025-rotsi/#google_vignette [in Ukrainian].
- Literaturna hazeta [Literary newspaper]. (1959), 2, 2. [in Ukrainian].
- Matiash, I. (2020). *Inozemni predstavnytstva v radianskii Ukraini (1919-1991): protystoiannia i spivpratsia* [Foreign Missions in Soviet Ukraine (1919-1991): Opposition and Cooperation]. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy [in Ukrainian].
- Pribytie v Harkov italiyanskogo konsula [Arrival of the Italian consul in Kharkov]. (1924). *Harkovskij proletarij*, 177, 3. [in Russian].
- Priezd italiyanskogo Generalnogo konsula [Arrival of the Italian Consul General]. (1924). *Moryak*, 499, 2 [in Russian].
- Soloviova, V. (2020). Dyplomatychna diialnist Ukrainskoi Narodnoi Respubliky v Italii ta Vatykani (1918-1920 rr.) [Diplomatic activities of the Ukrainian People's Republic in Italy and the Vatican (1918-1920)]. *Zaporizhzhia Historical Review*, 1(14), 105-113. Retrieved from <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/626> [in Ukrainian].
- Try tyzhni v Italii [Three weeks in Italy]. (1954). *Radianskyi sport*, 62, 3 [in Ukrainian].
- Ukrainski poloneni v Italii [Ukrainian prisoners in Italy]. (1920). *Hromadska dumka*, 163, 1 [in Ukrainian].
- Fedenko, O. (2015). Vidkryttia ta diialnist italiiskykh konsulstv v Odesi naprykintsi XVIII – pochatku XIX st. [The opening and operation of Italian consulates in Odessa in the late 18th – early 20th centuries.]. *Kraieznavstvo*, 1-2, 47-51 [in Ukrainian].